

Heide
vertelt

221

31 maart 2024

Wij wensen al onze lezers een zalig Paasfeest!

Met ons krantje verschijnen op Paasdag geeft ons de gelegenheid al onze lezers een Zalig Paasfeest toe te wensen. Pasen is in de Christelijke wereld het feest van de verrijzenis. Maar eigenlijk is het van oorsprong het heidense lentefeest; verwijzende naar vruchtbaarheid en de geboorte van een nieuwe lente. Symbool hiervan was het "ei", een traditie wat wij, door de "paaseieren", nog altijd in gebruik houden. Met de eieren werd ook de paashaas geboren. Om de kinderen te verblijden in de 16de eeuw werd hij in het leven geroepen om de eieren te verstoppem!

In de Katholieke kerk is (was) het een gebruik dat men "zijn Pasen moet houden". Zo noemt men de week eraan voorafgaand de "goede week", met Witte donderdag, Goede vrijdag en Paaszondag als belangrijke momenten. Uit mijn periode als misdienaar herinner in mij nog de verschillende "repetities" die we kregen om de plechtigheden in die week mee tot een goed eind te brengen. Zo was er de "voetwassing" op Witte donderdag, de "kruisweg" op Goede vrijdag, enz... Ook de biecht hoorde daarbij en als aanloop hier naar toe de vasten. Op Paasdag waren er verschillende vieringen in de kerk om iedereen toe te laten "zijn Pasen te houden". Op Witte donderdag werd ons voorgehouden dat de klokken naar Rome vertrokken waren om de paaseieren op te halen en ze tijdens de Paasnacht naar de kinderen te brengen. Ondertussen zijn vele van deze tradities min of meer verdwenen. VRT besteedt er in haar programmatie nog aandacht aan door op Paasdag een Eucharistieviering en de Pauselijke zegen "Urbi et orbi" vanuit Rome in de huiskamers te brengen. Voor vele is het Paasweekend nu, gekoppeld aan de vakantieperiode in de scholen, een vakantieweekend of vakantieperiode geworden.

Hoe men probeerde de Withoefse Heide vruchtbaar te maken?

Een interessant artikel vonden wij terug in het tijdschrift Lijn 12. Gemeentearchivaris wijlen Jos Vorsselmans schreef in de jaren '70 een interessant weetje onder de titel "poging tot vruchtbaarmaking van de Withoefse Heide". Wij laten jullie meelesen:

In 1849 bestonden er grootse plannen om een groot gedeelte van de Withoefse Heide vruchtbaar te maken door middel van aangevoerd Scheldewater en Scheldeslib. Een zekere Bidaut, ingenieur bij het mijnkorps,

had nagegaan dat op zandgrond te Berendrecht, enkele jaren na de inundatie van 1831, de veldvruchten beter gedijen dan voorheen. Zulks bracht hem op de gedachte te pogen om door middel van Scheldewater en -slib de uitgestrekte heidegronden, welke toen nog onze streek overdekten, vruchtbaar te maken. Hij kreeg het gedaan om op staatskosten praktische proeven te doen ergens op de Withoefse Heide, die toen toebehoorde aan een zekere De Vijlder, fabrikant te Brussel. Tien percelen

van 10 m² oppervlakte werden aldaar in gereedheid gebracht van elkaar gescheiden door een dammetje van ongeveer 0,20 m hoogte en 0,30 cm breedte. De grond liet men echter volkomen onaangeroerd. Genoemde percelen werden tussen december 1948 en maart 1849 bevoeid met Scheldewater tot op een hoogte van 0,10 m. Eén der percelen nochtans werd, voor latere vergelijking, niet bevoeid, maar de negen andere moesten het stellen met één, drie, vijf, zeven, negen, elf, dertien, vijftien en achttien bevoeiingen. Het nodige water werd bij vloed uit de Schelde opgevangen ter hoogte van fort Hendrik en naar Heide gebracht in verzegelde vaten. Na het bevoeiingstermijn werden de dammetjes beslecht en de proefpercelen gespuit tot op een diepte van 0,20 m zodat de grond intens met slib werd gemengd en degelijk verlucht. Na deze voorbereidingen kwam het er natuurlijk op aan bewuste percelen in cultuur te brengen. In maart werd op één der percelen schorre gras gezaaid en verder op de andere zomergerst, haver, klaver en hooizaad. Later op het jaar werd zelfs een proef gewaagd met aardappelen. Het ligt voor de hand dat het onbevoeide perceel niets opleverde, maar de andere vertoonden een wasdom stijgend in verhouding tot het aantal bevoeiingen die ze ondergingen. De bekomen uitslagen spoorden de initiatiefnemers wel degelijk aan om hun ontwerp op grote schaal ten uitvoer te brengen. Men nam zich dus voor de Withoefse Heide, na aankoop, op de beproefde manier vruchtbaar te maken. Maar hoe het ontwerp uitgevoerd? Want water en slib dienden natuurlijk te gepaster tijd en in voldoende hoeveelheid ter plaatse aangevoerd. Twee mogelijkheden lagen voor de hand: het graven van een kanaal en het aanleggen van een spoorweg. Het kanaal, wegens het groot verval voorzien van meerdere sluizen en waar nodig ook pompinstallaties, zou schepen doorlaten van 12 meter lengte en bij 2m40 breedte en 0,70 cm diepgang, want ongeveer 200.000 m³ Scheldewater zouden per dag dienen aangevoerd. Daargelaten de voorbereidingskosten zou deze onderneming ongeveer één miljoen frank kosten. Een spoorweg bood daarentegen meer faciliteiten en de aanleg ervan zou beslist voordeliger uitvallen. Men berekende deze aanleg op ongeveer 735.000 frank. Dat van het ganse ontwerp niets is in huis gekomen hoeft in feite niet gezegd. Maar ondanks navraag en opzoekingen hebben wij nooit kunnen achterhalen waar juist op de Withoefse Heide hogergenoemde proefnemingen hebben plaats gehad.

Joanna Overlaet overleden in Beukenhof.

Op 14 maart overleed Joanna Overlaet. Zij werd geboren op 19 december 1929 in Antwerpen. Ze was de weduwe van Leo Dillen, samen woonden zij vele jaren in de Beeklei. Joanna had twee kinderen en één kleinkind. Van haar werd in intieme kring afscheid genomen. Zij rust in vrede!

Oude en vergeten beroepen van vroeger

Vandaag: **Ouderman (nr.13)**

De ouderman was binnen een gilde de hoogste gezagsdrager. Hij was bestuurder van een gilde. Hij regelde de "*innerlijke aangelegenheden*" en vertegenwoordigde het gilde naar buiten. Sinds het tweede kwart van de 16e eeuw is de naam deken in gebruik gekomen. Het gildebestuur bestond, meestal, uit een of twee oudermannen/dekens en enkele bestuursleden. Het is niet geheel duidelijk door wie de bestuursleden werden benoemd. Het gilde zorgde goed voor zijn gildeleden. Zo kocht de gilde elk jaar rogge om uit te delen in de winter voor de arme leden. En als je dood ging, werd je begrafenis geregeld door het gilde. Maar om gildebestuurder te worden, moest je soms eerst het burgerrecht kopen met 8 goudstukken. Zo kwamen alleen de rijke handelaren en de rijke ambachtslieden in het bestuur van sommige gilden.

(bijdrage van Paul Witters)

Buurtkoffie in Dennendael.

Op dinsdag 12 april vanaf 12u nodigt het buurtcomité van Dennendael de bewoners en geïnteresseerden uit naar het Ernest Alberthuis voor de Paaslunch. Mensen die hiervoor nog niet hebben gereserveerd maar toch zin hebben in een babbel met daarbij een drankje zijn vanaf 14u ook welkom.

Nieuws van het 8mei collectief!

Over exact één maand, op 20 april 2024, kan je een bezoek brengen aan de tentoonstelling “Stad in oorlog” in het MAS in Antwerpen, onder begeleiding van MAS-gids en Kalmthoutenaar Dominique Osier. Nog niet ingeschreven? Doe het dan vlug. Eén van de zaken die je er kan zien is één van de executiepalen waar Max Temmerman, de Max Temmerman van de Max Temmermanlaan, samen met anderen van de inlichtingengroep Stockmans tegen geplaatst werd en doodgeschoten werd.

Max Temmerman is een briljant advocaat die hoog in aanzien staat. Met een van de eerste bommen die tijdens de Tweede Wereldoorlog in ons land valt, wordt het huis van de familie Temmerman in Edegem vernield. Max Temmerman, zijn echtgenote en de zes kinderen nemen noodgedwongen hun intrek in het buitenverblijf van vader Emmanuel Temmerman aan de Keienhoflaan (nu: Max Temmermanlaan) in Heide-Kalmthout. In Heide is het een weerzien met zijn oud-leraar aan het Sint-Jan-Berchmanscollege in Antwerpen, Antoine De Preter, die inmiddels pastoor is in Heide. Samen met een andere priester en oud-leraar probeert Max Temmerman een ontsnappingslijn op te zetten voor jongeren die naar Engeland willen uitwijken om daar aan te sluiten bij het Belgisch leger. Dat lukt evenwel niet. In december 1941 rekruteert Charles Stockmans Max Temmerman voor zijn inlichtingennetwerk ten dienste van de Franse generaal, en later legendarische Franse president, Charles De Gaulle. Charles Stockmans is een Antwerpse industrieel en drukker met vele belangrijke klanten. Hij behoort tot het katholieke rechts-nationalistische establishment en is consul van San Marino, een met nazi-Duitsland en het fascistische Italië bevriende minirepubliek. De drukkerij van Charles Stockmans wordt verplicht zich in te schakelen in de oorlogseconomie. Na een vraag, die zijn zoon krijgt in Parijs, bouwt Charles Stockmans een inlichtingennetwerk uit waarvoor hij medewerkers zoekt in familiaal verband en bij zakenrelaties. Max Temmerman verzamelt inlichtingen over het transport van Duitse troepen en munitie, en over boten die verbouwd worden voor ontscheping. Eén van de middelen is een Duitser tewerkgesteld in het station van Heide dronken te maken en hem zo geheimen over militaire transporten ontfutselen. In maart 1942 wordt Charles Stockmans verkleit door een pas in dienst genomen arbeider in de drukkerij. Het duurt nog drie maanden vooraleer het netwerk-Stockmans wordt opgerold. Enerzijds omdat de Duitsers goed willen observeren wat er gaande is, anderzijds omdat ze bevreesd zijn voor diplomatieke verwickelingen met San Marino. Charles Stockmans wordt op 6 juni 1942 gearresteerd. Max Temmerman belandt op 20 juni 1942 in de gevangenis. Vóór hem zijn nog een tiental andere leden van het inlichtingennetwerk Stockmans aangehouden. Na hem niemand meer. Het “Kriegsgericht” veroordeelt Max Temmerman tot drie jaar dwangarbeid voor het opzetten van een ontsnappingslijn. Voor lidmaatschap van de inlichtingengroep Stockmans worden Max Temmerman en zeven anderen veroordeeld tot de doodstraf. Op 21 november 1942 wordt Max Temmerman, samen met vier anderen, gefusilleerd aan d’Herbouvillekaai in Antwerpen, vlakbij waar nu de Kennedytunnel ligt. Op de tentoonstelling in het MAS staat één van de gebruikte executiepalen (foto op de vorige bladzijde). Tijdens de executie zingen de vijf moedige het Belgisch volkslied. Hun lichamen worden in een anoniem graf in Hechtel (provincie Limburg) gedumpt. Later wordt het stoffelijk overschot van Max Temmerman opgegraven en herbegraven in Edegem. Pastoor Antoine De Preter vraagt het gemeentebestuur om de naam Keienhoflaan te veranderen in Max Temmermanlaan, wat onmiddellijk wordt ingewilligd. In een bedanking spreekt Antoine De Preter de hoop uit dat “we eendrachtig blijven voortwerken

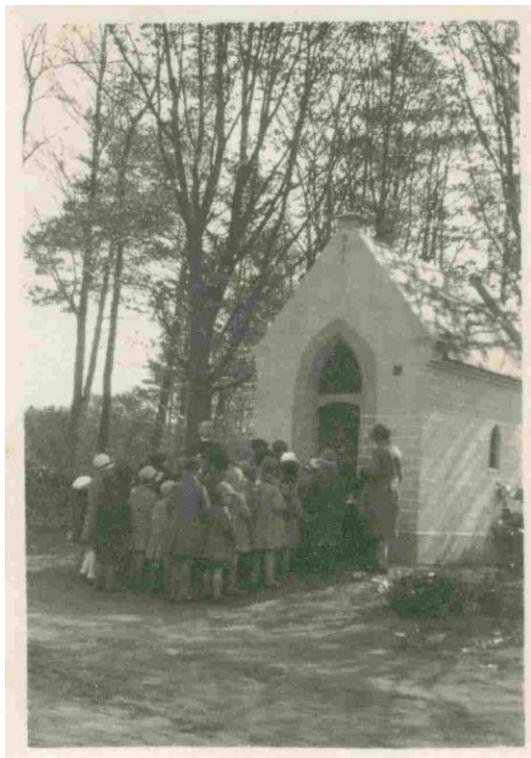

om de gedachtenis van onze duurzame martelaars voor het recht en onze vrijheid overal en bij elke gelegenheid in grote eren te houden". Een mooie gedachte die ook de onze is. Meer over Max Temmerman kan je lezen in Kalmthout in "Beelekes II", uitgegeven door Jan Francken, met meer uitleg in tekst én stripvorm (illustratie hiernaast © Jan Francken). Er zijn nog enkele plaatsen vrij voor een gegidste rondleiding bij de tentoonstelling Stad in oorlog. Deelnemen kan door 8 euro per persoon als vergoeding voor de gids te storten op rek.nr. BE71 0630 0280 6769 van R. Martens te Kalmthout, met vermelding van "MAS" én jouw e-mailadres. We spreken af om 10u45 in de inkomhal van het MAS, Hanzestedenplaats 1, 2000 Antwerpen. Rondleiding: 11 uur tot +/- 12u30.

Overdracht van de kapel van Kalmthout naar Heide (deel 7)

Het "Kappelleke" van Heide in de nieuwe parochie Heide-Kapellenbos.

Vanwege het Ministerie van Justitie vertrok op 9.11.1929 een schrijven aan de provinciegouverneur van Antwerpen: "Bij koninklijk besluit van 27 Juni 1929 werd de wijk van de Statie, te Heide, afhangende van de gemeenten Calmpthout en Cappellen tot hulpparochie opgericht, onder de aanroeping van den H. Jozef. ... Ik verzoek U de fabrieksraden der moederkerken te willen uitnoodigen voorstellen in te dienen met het oog op de verdeeling van hunne gemeenschappelijke bezittingen met de fabriek der filiale kerk". Op 20.3.1930 kon de Kerkfabriek van Heide een afschrift zenden aan de gouverneur van het besluit van de gewone vergadering van de Kerkfabriekraad van Kalmthout Centrum, gehouden op 5.1.1930: "Aan de Kerkfabriek van St. Jozef

Jaren 1930, Pastoor De Preter met schoolkinderen

(sic) af te staan 1° in eigendom de Kapel van Heide staande op den hoek van Kapelhof; en 2° ...". De verwijzing naar "Kapelhof" sloeg op het kasteel van Leon Van Damme dat ook "Nid d'Aiglons" noemde. Na zijn overlijden vestigde zijn weduwe Anna Maria Valérie Paridant (1848-1932) er zich vanaf 1906 definitief met haar drie ongehuwde kinderen: Marie Charlotte, Paul en Jozef Alex. Bij de verkaveling van Dennendael in de jaren '60 werd het kasteel afgebroken zodat enkel de vijver nog overblijft. Later zal echter blijken dat de toewijzing van het kapelletje op een vergissing berustte. Een onmiddellijk gevolg was natuurlijk wel dat de vroeg processie van het Centrum op de Derde Kruisdag, niet meer naar het kapelletje van Heide trok. Vanaf die datum trok de processie naar dat van de Barreelstraat. **Schilderwerken:** In mei 1930, mogelijk de eerste van de maand, trok de nieuwe parochie Heide voor het eerst op bedevaart naar zijn kapelletje! Pastoor Antoine De Preter bad er wellicht een rozenkrans met, volgens een in het parochiearchief bewaarde foto, bijna 20 leerlingen van de meisjesschool en een onderwijzeres. Rechts van de deur hing een huisnummerplaatje. In het kasboek van de Kerkfabriek werden

in de maand mei 1930 drie posten met inkomsten uit de "offerblok Kappelleken" ingeschreven; 125 + 10 fr. (de 10de) en 190,65 fr. (de 22ste). Voorzitter van de Kerkfabriek Frans Gommeren, liet Nauwelaerts in 1931, op zijn kosten schilderwerken uitvoeren aan het kapelletje voor 1.440 fr. Geen enkel verslag van de vergaderingen van de Kerkfabriek maakt er echter gewag van. Na zijn schielijk overlijden op 26.12.1931, zal zijn weduwe echter de zaak enkele jaren later ten berde brengen. Zo besloot de Kerkfabriekraad op zondag 4.7.1938 in punt 2: "schildering kapelleken - Rekening Nauwelaerts over 1931 groot fr.1440.- gericht aan Mvr. Gommeren in nalatenschap van den Heer Frans Gommeren destijds voorzitter onzer Kerkfabriek welke

Jaren 1930. Pastoor De Preter met schoolkinderen

vertrokken aanvankelijk nog vanuit het klooster, later vanuit de kerk, in processie. Zij droegen vlaggen mee en waren verkleed in engeltjes, enz. De paternoster of rozenkrans werd gebeden en pastoor De Preter droeg het Allerheiligste onder een baldakijn. Mogelijk ging de processie uit op O.H.Hemelvaartdag? Volgens een kleine, donkere, mogelijk vooroorlogse foto uit het parochiearchief, zien we dat een met bloemen versierd rustaltaar opgesteld werd voor het kapelletje dat nog geen straatnaambord droeg, maar wel het kleine huisnummerplaatje. Naast de leden van de Kerkfabriek in tabbaard en met flambouwen, waren er, paters van het Missiehuis, met koorkleed, die de baldakijn droegen. Twee, bijna zeker paters, assisteerden pastoor De Preter. Allen knielden er voor de verering van het Allerheiligste op het rustaltaar. Op zondag 2.4.1944 onderzocht de Kerkfabriek het financieel overzicht van 1943. Onder de gewone ontvangsten bemerken we: "2) Kapelleken fr. 257,85". Vermoedelijk was het de opbrengst van de offerblok. Volgens het kasboek van de Kerkfabriek brachten de offerblokken in de parochie dat jaar 1.974,95 fr. op. Bij het nazicht op 6.1.1946 van het financieel overzicht van het jaar 1945 vinden we onder de gewone ontvangsten: "3° Kapelleke Fr. 801,60". De offerblokken brachten dat jaar 2.771,90 fr. op. Mogen we veronderstellen dat – zeker tijdens de oorlogsjaren – het kapelletje druk bezocht werd.

Jaren 1930, pastoor De Preter met processie

Uit de oude doos: herinneringen!

We kregen een foto in handen genomen op het Kerkeneind, hierna afgedrukt. We merken helemaal links een deeltje van de kerk. Aan de rechterkant zien we nog het café, ooit uitgebaat door Kees Jongeneelen (wat de naam van het café betreft twijfel ik, ik denk De Klok). De foto is genomen bij het inhuldigen van het H.Hart beeld, een monument ter nagedachtenis van de gesneuvelden tijdens wereldoorlog I, jaartal niet gekend, maar het moet kort na de oorlog zijn geweest. Merk de grote opkomst! Het monument voor de gesneuvelden staat nu nog op het Kerkeneind, nu vooraan rechts naast de kerk.

De hiernaast afgebeelde foto is genomen in de Witthoevelei, jaartal is niet gekend. We herkennen op de foto nog wel een paar huizen die je nu nog vindt aan de onpare kant van de straat.

“Heide vertelt” is een digitaal krantje. Verschijnt wekelijks op zondagmorgen.

Redactie: Louis van den Buijs, Heidestatiestraat 58/bus1, 2920 Kalmthout. (0477/22.24.81).

Redactieadres: vandenbuijslouis@gmail.com

Eerder verschenen krantjes zijn te raadplegen via de website www.binkalmthout.be

